

Citaten bij cursusdag 4

Friedrich Wilhelm Nietzsche (1844-1900)

Uit MENSELIJK, AL TE MENSELIJK

“Als je een serie foto's van jezelf bekijkt, vanaf de late kinderjaren tot aan de mannelijke rijpheid, dan constateer je met een aangename verbazing dat de man meer gelijkenis vertoont met het kind dan met de jongeling; dat er dus waarschijnlijk congruent met dit proces een tijdelijke aliënatie van het eigenlijke karakter ontstaan is, waarover de geaccumuleerde, samengebalde kracht van de man weer heer en meester werd. Deze waarneming stemt overeen met die andere, dat alle sterke invloeden van passies, leraren, politieke gebeurtenissen, waaraan wij in de jongelingsleeftijd blootgesteld zijn, later tot een vaste norm teruggebracht schijnen te zijn: zeker, zij leven in ons voort en werken in ons door, maar de diepere gevoelens en meningen houden toch de overhand en gebruiken ze wel als energiebronnen, maar niet meer als regulatoren, zoals dat wél in de jaren tussen de twintig en de dertig gebeurt. Zo schijnt ook het denken en voelen van de man weer meer overeen te komen met zijn levensstijlperk als kind, en deze intieme werkelijkheid uit zich in genoemd uiterlijk feit.”

Uit MORGENROOD

“Als het gevaarlijkste kenmerk hiervan mag wel het 'geloof aan genialiteit' genoemd worden, dat pas omstreeks deze mijlpaal van het leven grote en halfgrote mannen van de geest pleegt te overvallen: het geloof in een uitzonderingspositie en uitzonderlijke rechten.(...) “Een derde kenmerk van de vermoeienis: de eierzucht, die in de boezem van de grote denker woedde toen hij jong was en die destijds door niets te bevredigen was, is nu ook oud geworden; hij grijpt, als iemand die geen tijd meer te verliezen heeft, naar grovere en meer voor de hand liggende middelen tot bevrediging, dat wil zeggen naar die van de actieve, heersende, gewelddadige, veroverende naturen: van nu af wil hij instituties stichten die zijn naam dragen, en niet langer gedachten -bouwwerken; wat geeft hij nu nog om de etherische overwinningen en eerbetuigingen in het rijk van bewijzen en weerlegging!(...) Doordat hij zichzelf 'canoniseert' heeft hij ook het getuigenis des doods over zich uitgevaardigd: van nu af mág zijn geest zich niet verder ontwikkelen, zijn tijd is om, de wijzer valt. Wanneer een groot denker van zichzelf een bindende institutie voor de toekomstige mensheid wil maken, mag men veilig aannemen dat hij over het toppunt van zijn kracht heen is en zeer vermoeid, zeer dicht bij zijn zonsondergang.”

Margaret Urban Walker

Uit het gelid: Alternatieven voor het leven als carrière

“Wat in de vroegmoderne periode opkwam, was de individualisering van het verloop van ieders leven tot een persoonlijk drama. In het vroege protestantisme werd het individuele drama opgevat als dat van persoonlijke verlossing die bereikt werd na een heel leven waarin men het lichaam en de wil steeds sterker onder controle bracht, gesteund door zelfonderzoek, arbeid en devotie. Maar dit thema van een leven in het teken van zelfregulering en zelfcontrole werd steeds wereldser naarmate

het moderne leven en het kapitalisme vastere voet aan de grond kregen: het latere moderne idee van een 'levensloop' doet vooral denken aan een pad waarvan men niet moet afwijken en een weg die men dient te volgen om succes of ten minste stabiliteit in een werelds bestaan te bereiken.”

“Wat in de vroegmoderne periode opkwam, was de individualisering van het verloop van ieders leven tot een persoonlijk drama. In het vroege protestantisme werd het individuele drama opgevat als dat van persoonlijke verlossing die bereikt werd na een heel leven waarin men het lichaam en de wil steeds sterker onder controle bracht, gesteund door zelfonderzoek, arbeid en devotie. Maar dit thema van een leven in het teken van zelfregulering en zelfcontrole werd steeds wereldser naarmate het moderne leven en het kapitalisme vastere voet aan de grond kregen: het latere moderne idee van een 'levensloop' doet vooral denken aan een pad waarvan men niet moet afwijken en een weg die men dient te volgen om succes of ten minste stabiliteit in een werelds bestaan te bereiken.”

“Hoewel de 'rigide code voor moreel zelfbestuur' verscheidene eeuwen terug ontstond, is het 'autonome individu als de ultieme eenheid van seculier gezag' in de waarden van de huidige middenklasse verankerd. Het beeld van het fitte, energieke, productieve individu dat voor zichzelf een koers uitzet voor voortschrijdende vooruitgang binnen de begrenzingen van de regels en instituties van de samenleving en wiens geordende bestaan getuigenis aflegt van zijn zelfdiscipline en individuele inzet, is nog steeds een icoon van onze cultuur. Deze voorstelling van autonomie is ons belangrijkste culturele ideaal, veel meer dan abstracte ideeën over handelen dat voortkomt uit eigenbelang en uit eigen voorkeur of handelen op grond van principes die men er op rationele gronden op na kan houden.”

“Onthullend aan deze, elders op het terrein van de ethiek uiteenlopende, opvattingen is het steeds maar herhalen van de gedachte dat het leven van een individu een bewust door het zelf gecontroleerde carrière is.”

“We zouden de stadia van ons leven (of die nu met onze chronologische stadia verbonden zijn of niet) kunnen zien als gekenmerkt door belangrijke lessen, taken, genietingen, ervaringen of banden. Deze houden mogelijk alleen gedurende bepaalde perioden in ons leven stand, maar we kunnen ze via de herinnering weer opzoeken en ze waarderen vanwege hun anders zijn of uniciteit in ons leven, in plaats vanwege hun continuïteit of veelomvattendheid. In plaats van een life review waarin veel kleinere brokstukken allemaal samen de som opleveren van delen van onszelf, zal de herinnering aan deze stadia tijden terugbrengen naar toen we een kleiner onderdeel waren van iets anders: een relatie, een gezin, een politieke beweging, een maatschap, een onderneming, een instelling, een creatief proces, een ritueel gebeuren. Wanneer we ons herinneren wat het betekende om deel uit te maken van deze dingen, herinneren we ons dat we deel uitmaken van het leven van vele anderen, of dat we deel uitmaken van dingen waarvan het bestaan voorafging aan het onze of dat na het onze komt. Op deze manier bezien is ons leven eerder een reis dan een carrière: ons fysieke traject is van continue aard, maar de plekken waar we stilhouden om een bezoek af te leggen en de dingen die ons raken, hoeven geen rechte lijn op te leveren. Sommige dingen die ons raken kunnen ons veranderen, zodat er geen continuïteit meer is met wie of wat we eerder waren.”